

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Kieliä vertailemalla kohti kielitietoisempaa pedagogiikkaa

Maria Tyrer, projektiasiantuntija, Turun yliopisto
Katja Haapanen, fonetiikan tutkija, Turun yliopisto

Työpajassa tutustutaan

- **Kielivertailu-työväline:**
 - **Kielivertailu-opas:** Opas netissä luettavana ja ladattavana
 - **Harjoitukset:** Harjoituspaketti netissä luettavana ja ladattavana ja lisäksi jokainen harjoitus erikseen ladattavana
- **Asiantuntijapuheenvuoroja:** videot
- **Käyttöönottokoulutus:** videot
- **Lastenkirja:** kirja ladattavana ja luettavana
- **Koekäyttöjakson palautteita**

www.utu.fi/kielivertailu

KieliVertailu

[Etusivu](#) [KieliVertailu-työväline](#) [Lastenkirja](#) [Asiantuntijapuheenvuoroja](#) [Käyttöönottokoulutusvideot](#)

Kieltenvälinen vertailu varhaiskasvatuksen kielitietoisen pedagogiikan kehittämisessä: KieliVertailu-työväline

- Työväline koostuu kahdesta kirjasta:
 - 1) eri kieliä vertailevasta oppaasta
 - 2) harjoituspaketista, joka sisältää valmiita harjoitteita suomen kielen äänteiden harjoitteluun.

KieliVertailu-opas

- Fonetikan ja äänteiden oppimisen teoriaa
- Suomen kielen ominaispiirteet lyhyesti (äänteellinen näkökulma)
- Lyhyt esittely 11 suomessa yleisesti puhutusta kielestä: albania, arabia, kurdi (sorani), somali, mandariinikiina, thai, turkki, venäjä, vietnam, viro ja ukraina
- Kieliä vertaillaan suomeen äänteellisen oppimisen näkökulmasta
- Opas luo pohjan kielten foneettiselle tarkastelulle sekä ohjaa henkilöstöä omien kielivertailujen tekemiseen
 - Lisää kielitietoisuutta

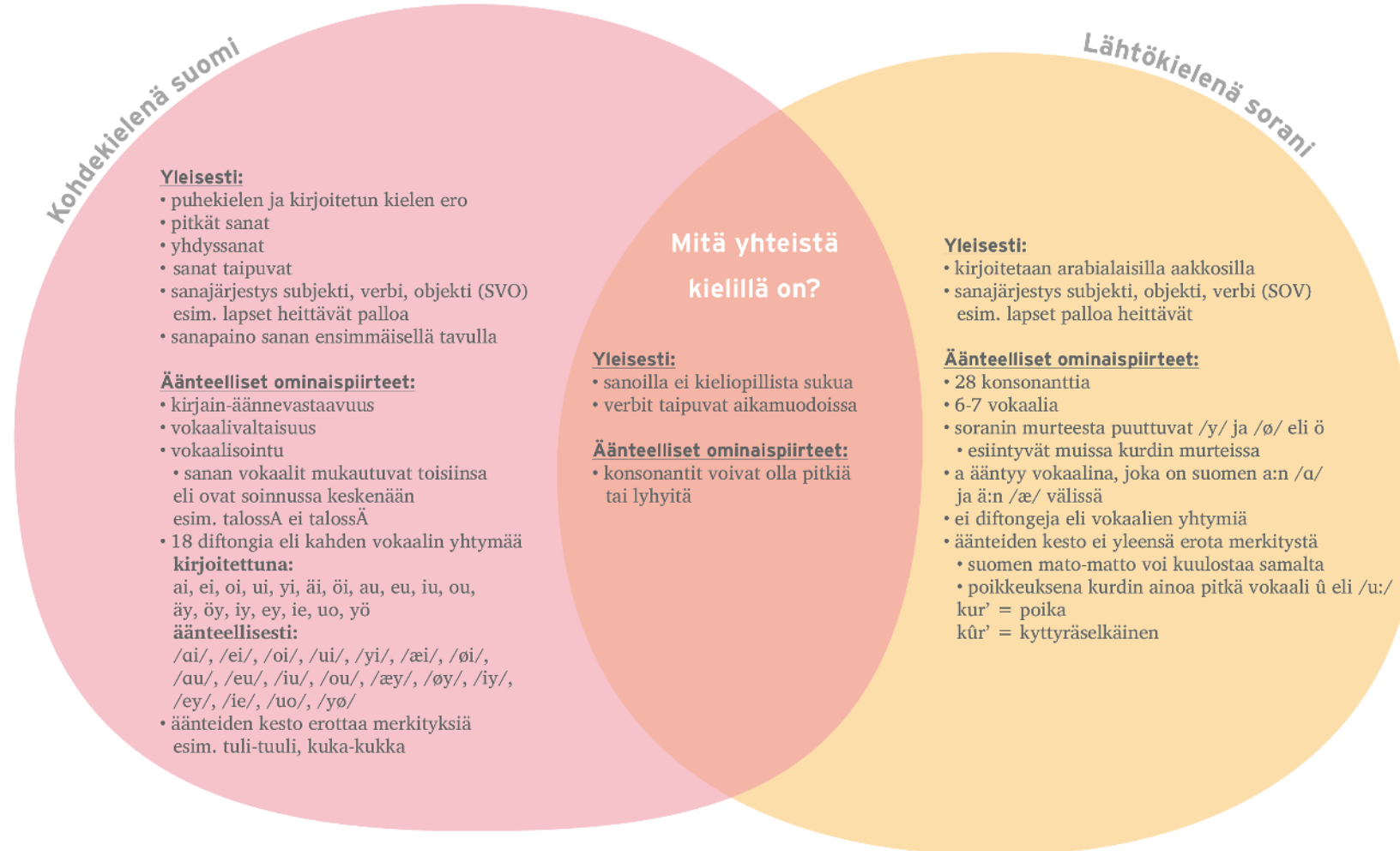
Suomen kielen äänteet, jotka vaativat eri kielten puhujilta todennäköisesti eniten harjoitusta

Kieli	sivu	Y /y/	Ä /æ/	Ö /ø/	O /o/	E /e/	U-Y /u-y/	A-Ä /ɑ-æ/	O-Ö /o-ø/	I-Y /i-y/	E-Ö /e-ø/	U-O /u-o/	kestoerojen tunnistus	pitkät konsonantit	pitkät vokaalit	diftongit	muut huomioitavat äänteet
Albania	21		•	•										•	•		/r/
Arabia	25	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•			•		/p/, /v/ eli v, /ŋ/ eli äng
Kurdi (sorani)	29	•		•				•					•	•	•	•	
Mandariinikiina	33			•		•		•							•		/h/, /r/, /b/, /d/, /g/
Somali	38	•		•		•	•	•	•			•	•	•		•	/p/, /v/ eli v, /ŋ/ eli äng
Thai	43	•	•	•				•							•		/v/ eli v, /r/, /l/, /s/
Turkki	48		•					•					•		•		/r/
Venäjä	52	•	•	•									•		•	•	/h/, /ŋ/ eli äng
Vietnam	57	•		•				•									/r/, /g/
Viro	61	•	•	•												•	/ŋ/ eli äng
Ukraina	66	•		•				•					•				/ŋ/ eli äng

Löydät harjoituspaketin harjoitukset ja niissä harjoiteltavat suomen kielen äänteet taulukkomuodossa KieliVertailu-työkalun harjoituspaketin sivulta 4. Voit lukea lisää äänneiden oppimisesta ja kielten äänne-erojen vaikutuksesta puheen oppimiseen sivuilta 7–17.

Esimerkki

Vertailtavina kielinä suomi ja kurdi (sorani)

Lähteet:

Honko, & Mustonen, S. (Toim.). (2018). *Tunne kieli: matka maailman kieliin ja kielitietoisuuteen*. Finn Lectura.

Honko, M., Mustonen, S. & Suur-Askola, L.-M. (toim.) 2021. *Tunne kieli -verkkomateriaali*. Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskus & Otava. Saatavilla: <https://tunnekieli.jyu.fi>.

KieliVertailu-harjoituspaketti

- Sisältää 12 suomen kielen äänteiden harjoituskokonaisuutta
- Harjoitukset keskittyvät suomen äänteisiin, jotka todennäköisim harjoittelua
 - Esim. vokaalit /y/, /æ/ ja /ø/, diftongit, kestoerot, pitkät konsonantit
- Tarjoaa valmiita harjoituksia materiaaleineen suomen kielen suulliseen harjoitteluun monikielisessä ympäristössä varhaiskasvatuksessa
- Harjoittelun tavoitteena on ymmärretyksi tuleminen ja ymmärtäminen eli riittävä kielitaito

Sisällys

LUKIJALLE.....	5	8 HYÖRIN PYÖRIN.....	70
1 ÄÄNNERALLI.....	6	Harjoitellaan äänneitä /y, æ, ø/ eli Y, Ä ja Ö sekä diftongia /yø/ eli YÖ	
Harjoitellaan eri äänneiden tunnistamista ja tuottamista		9 MUUN JA MYYN METSÄRETKI, MAAN JA MÄÄN PULKKAMÄKIRETKI SEKÄ MOON JA MÖÖN KALARETKI	
2 ÄÄNNEJUMPPAA SUOMEN VOKAALEILLA.....	8	-TARINAT.....	74
Harjoitellaan tunnistamaan ja ääntämään äännepareja /i-y/, /e-ø/, /a-æ/ ja /u-o/ eli I-Y, E-Ö, A-Ä ja U-O		Harjoitellaan äänneparien /u-y/, /a-æ/ ja /o-ø/ eli U-Y, A-Ä, ja O-Ö erottelua ja ääntämistä	
3 PAPUKAIJAHARJOITUKSET.....	11	A) Muun ja Myyn metsäretki.....	77
A) Johdanto papukaijaharjoituksiin ...	11	B) Maan ja Mään pulkkamäkiretki.....	85
B) Papukaijan nokkaisu.....	12	C) Moon ja Möön kalaretki.....	93
Harjoitellaan diftongien erottelua		10 PITKÄNÄ VAI PÄTKÄNÄ? – ELÄINTEN LOIKKARATA.....	102
C) Papukaija matkii peikkokieltä.....	23	Opetellaan tunnistamaan vokaalien kestoeroja	
Harjoitellaan äänneiden /y, æ, ø/ eli Y, Ä ja Ö erottelua		11 PITKÄNÄ VAI PÄTKÄNÄ? – HYPPYRATA SANOILLA.....	126
D) Papukaija sanapoliisina.....	29	Harjoitellaan vokaalien kestoerojen tunnistamista sanoilla	
Opitaan huomaamaan hienovaraisia äänne-eroja		12 PELASTA PRINSSI AFFE – LAUTAPELI.....	139
4 ÄÄNNESALAPOLIISIT.....	39	Harjoitellaan pitkien konsonanttien tunnistamista ja ääntämistä	
Tunnistetaan pitkiä ja lyhyitä äänneitä /y, æ, ø/ eli Y, Ä ja Ö		LÄHTEET.....	152
5 HÄLYTYSAJONEUVOT LIIKKEELLÄ.....	57	LISÄKIRJALLISUUS.....	152
Äännetään pitkiä äänneitä /y:/, /æ:/ ja /ø:/ eli YY, ÄÄ ja ÖÖ		TEKIJÄT.....	153
6 TANKATAAN ÄÄNTEITÄ.....	61		
Harjoitellaan pitkiä ja lyhyitä äänneitä /y-y:/, /æ-æ:/ ja /ø-ø:/ eli Y-YY, Ä-ÄÄ ja Ö-ÖÖ			
7 PIHASANADOMINO.....	63		
Harjoitellaan äänneitä /y, æ, ø/ eli Y, Ä ja Ö			

Tule mukaan harjoittelemaan suomen kielen äänneitä Papukaijan, metsänpeikkojen, Muun ja Myyn sekä monien muiden innostavien hahmojen kanssa! Vai lähtisitkö sittenkin mieluummin ajelemaan äännerallia tai pomppimaan eläinten loikkaradalle?

Harjoituksen kulku

1. Tutustu tarinaan ja kuvakortteihin ennakolta.
2. Valitse lukutuokiota varten rauhallinen ja taustahälytön tila.
3. Asettele kuvakortit niin, että näet ne helposti ja pystyt valitsemaan tarinassa esiintyvää sanaa vastaavan kuvakortin.
4. Asetu tilaan istumaan niin, että lapset näkevät vaivattomasti tarinan kuvat sekä suusi liikkeet, kun luet tarinaa.
5. Esittele tarinan hahmot lapsille kuvituskuvaa hyödyntäen ennen tarinan alkua. Kerro, että hahmot ovat lähdössä retkelle.
6. Aloita tarinan lukeminen sen kuvia samalla näyttämällä ja osoittaen.
7. Pidä puherytmi rauhallisena ja puheliikkeet selkeinä, jotta lapset saavat mahdollisimman hyvän mallin sanojen/äänteiden oikeasta tuottotavasta.
8. Laita osa kuvakorteista tarinan mukaisesti reppuun tai pussiin, kun hahmot pakkaavat repun tarinan ensimmäisessä osiossa. Muista nimetä kuvat.
9. Kun tarinassa pohditaan, mitä reppuun laitettiin, kysy lapsilta: ”Mitä repussa on?”
10. Ota kuvakortit pois repusta/pussista. Nimetkää kuvakortit.
11. Jos luet tarinasta yhden osion kerrallaan (esim. vain osion kolme), voit vain nimetä kuvakortit.

Harjoituksen kohteena olevat, tarinassa usein toistuvat sanat on merkitty tekstiin *kursiivilla*, esim. *uu, hyvää!* Tutustuta lapset tarinan edetessä harjoiteltaviin sanoihin niin, että sanot sanan ja näytät vastaavaa kuvakorttia.

Isompien lasten kanssa tarina voidaan lukea kerralla kokonaisuudessaan. Nuoremmille, kieltä vähemmän hallitseville tai esimerkiksi lapsille, joilla on haastetta keskittymisessä, voidaan tarinasta lukea yksittäisiä osioita.

A) Muun ja Myyn metsäretki

Kaverukset Muun ja Myy lähtevät tänään retkelle metsään. Mukaan he pakkaavat eväitä: *päärynöitä, suklaalevyn, luumuja, rypäleitä, puuroa, hyytelöä.*

Kun eväät on pakattu, Muun ja Myy sanovat yhteen ääneen: ”*Uu, hyvää!*”
”*Otetaanko kuitenkin vielä pullaa?*” kysyy Muun, ja Myy vastaa: ”*Juu!*”

Iso ja Pieni – Talven arvoitus

Iso ja Pieni – Talven arvoitus -kuvakirja on valloittava tarina talveen valmistautumisesta sekä rohkeudesta tutustua johonkin itselle vieraaseen. Kun uusia asioita kohtaa ystävien kanssa, jännitys ja epäily muuttuvat iloksi yhteisestä seikkailusta. *Talven arvoitus* on kuvakirja erityisesti monikielisille lapsille.

Christel Rönnsin rikas kuvitus ja mukaansatempaava tarina tukevat lasten suomen kielen kehitystä ja tuottavat lapsille iloa.

ISBN 978-951-29-9099-3

Opettajankoulutusta Raumalla

[LASTENKIRJA ISO JA PIENI – TALVEN ARVOITUS \(pdf\)](#)

[KUVAKORTIT \(pdf\)](#)

[KUUNTELE ESIPUHE](#)

[KUUNTELE ÄÄNIKIRJA](#)

[KUUNTELE ÄÄNIKIRJAN LYHYT VERSIO](#)

[KUUNTELE TALVEN ARVOITUS -LAULU](#)

[TALVEN ARVOITUS -LAULUN NUOTIT \(pdf\)](#)

Pieni raapusti vielä jotain vihkoonsa ja luki sitten Isolle kirjoittamansa runon.

Puuskan voin mä puissa kuulla,
saatan sitä myrskyks' luulla.
Ryteikössä ryöppy roiskuu.
Kura, kuura! Räntä loiskuu!
Jotta onni olis myötä,
söpö mökki vaatii työtä.
Turhat helyt oon jo myynyt.
Hankin takit, täkit, tyynyt.
Suoja, lämpö, ruoka riittää.
Hyvää yötä, Iso kiittää!

Mäyrä

yö

ryijy

oi, joi!

pöytä

öyh, oih!

saippua

– Aivan loistava! Iso kiekaisi ääni väristen.
– Tuo ei ole mitään turhaa löpinää. Sinä lyöt kyllä kaikki suuret runoilijat laudalta!
Isosydän läikkyi ylpeydestä.
Päivän työn uuvuttamina Ison ja Pienen silmät eivät tahtoneet enää pysyä auki.
Ulkona yö jo pimeni.

Asiantuntijapuheenvuorot

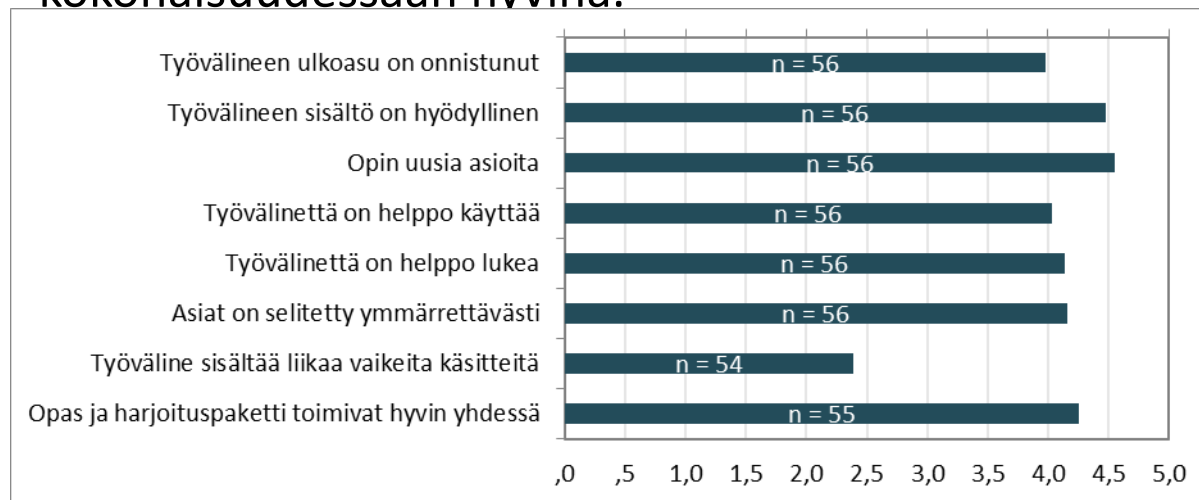
- Professori Maija S. Peltola: Miksi fonetiikka on tärkeää kielen oppimisessa?
- Professori Matti Miestamo: Kielten vertailusta
- Professori Minna Huotilainen: Pienen lapsen aivot ovat virittyneet oppimaan kieltä
- Yliopistonlehtori Heini Lehtonen: Monikielinen pedagogiikka
- Tutkijatohtori Mari Honko: Kielitietoisuus ja monikielisyys varhaiskasvatuksessa

Käyttöönottokoulutusvideot

- 1. video: Johdatus äänteiden maailmaan KieliVertailu-työvälineen avulla
- 2. video: Miksi minun kannattaa käyttää KieliVertailu-työvälinettä?
- 3. video: Mitä tietoa tarvitsen lapsen kielestä voidakseni tukea suomen kielen oppimista?
- 4. video: Miten voin hyödyntää KieliVertailu-työvälineen harjoituspaketin pelejä ja leikkejä?

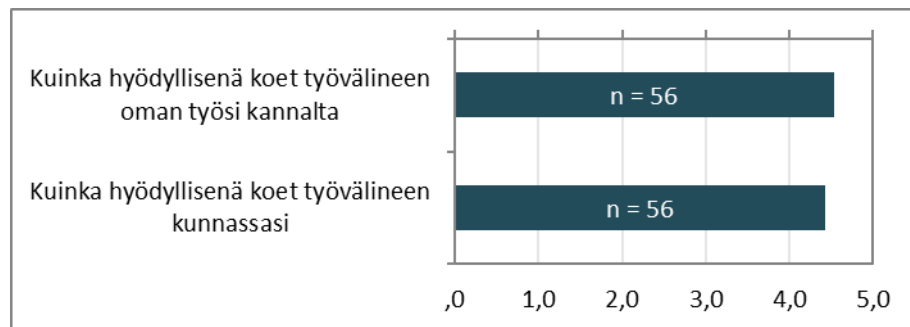
Kokonaisarvio työvälineestä

- Vastaajista 50 % piti työvälineen kumpaakin osiota (opas ja harjoituspaketti) yhtä tärkeinä. Vastaajista 32 % koki harjoituspaketin tärkeämmäksi ja 18 % koki oppaan tärkeämmäksi. Vastaajat kokivat, että oppaan ei tule sisältää muita osa-alueita (91 %). Osa toivoi lisää kieliä oppaaseen. Harjoituspakettiin ei tullut lainkaan lisäysehdotuksia.
- Suurin osa vastaajista antoi työvälineelle kokonaisarvosanan 4 eli hyvä (66,1%) tai 5 eli erinomainen (26,8%) asteikolla 1–5 (ka 4,2). Työvälineen ulkoasua ja sisältöä pidettiin kokonaisuudessaan hyvinä.

Työvälineen hyödyllisyys ja käyttö jatkossa

- Työväline koettiin hyödylliseksi sekä oman työn kannalta (ka 4,5, asteikko 1–5), että kunnassa tehtävän työn kannalta (ka 4.4).
- Vastaajista yli 95 % käyttäisi työvälinettä jatkossa työssään (58,9 % erittäin todennäköisesti ja 37,5 % jokseenkin todennäköisesti).

Harjoituksista annettuja vapaita kommentteja

- Dominopeliin lapset ihastuivat ja sitä on pelattu koko kevät; peli on nopeasti käyttöön otettavissa, lapsia kiinnostava ja toimii isommallakin ryhmällä
- Loikkarata harjoituksessa hyvät kuvat, harjoitusta oli helppo muokata oman ryhmän tarpeisiin sopivaksi
- Tarinat kiinnostivat lapsia; repun pakkaaminen kuvakorteilla toimiva juttu ja itse tarinan kuvat herättivät keskustelua
- Lapsista oli todella hauskaa pakata pussiin Muun ja Myyn, sekä Moon ja Möön eväitä!
- Papukaijan nokkaisu oli lasten ehdoton suosikki, koska papukaija kepin päässä oli niin kaunis lasten mielestä ja itse ajattelin ensin äännejumpasta, että mahtaako toimia lasten kanssa, niin erehdyin kyllä toimi!

Vapaata palautetta työvälineestä ja koekäyttöjaksosta

- Työväline tulee varmasti käyttöön ryhmässämme ja suosittelen sitä muillekin talossamme! Kiitos teille!
- Koekäyttöjakso opetti minulle paljon S2-lasten haasteista suomen kielen , erityisesti vokaalien oppimisessa. Tulen ehdottomasti käyttämään materiaalia jatkossa.
- On todella hienoa ja ilahduttavaa, että tällainen selkeä ja käytännönläheinen työväline saadaan käyttöön. Kielen ja kielten oppimisen alkuvaihe on arvokasta aikaa, ja sillä luodaan pohja kaikelle myöhemmälle kielen oppimiselle.
- Kaikkein ihanin on ollut huomata, että myös monet suomenkieliset ovat halunneet tulla tekemään harjoituksia. Leikittely materiaalilla ihan jokapäiväisessä toiminnassa poistaa rajaa jostain erikoisesta materiaalista. Joskus kun on ollut hyvin sulkeutunut S2 -lapsi, joka ei ensin halunnut tulla mukaan, mutta kun sivusta kuuli, kuinka hauskaa meillä oli, kiinnostui ja ennen pitkää tuli ensin katsomaan ja sitten osallistumaan. Minusta materiaali antaa mahdollisuuden hieman hupsutteluun, jolloin siitä ei tule vakavaa tai suoritteista. Hienoa, että tämä on saatu aikaan - tuli tarpeeseen vaikka olen yli 30 v. tehnyt tätä työtä.
- Kaikkein eniten on saanut lasten ilosta tämän materiaalin parissa ja siitä, että he pyytävät saada tehdä lisää tai toistaa tätä.

Loppuporina! Keskustele, kommentoi, ihmettele pienryhmässä:

- Mitä ajatuksia KieliVertailu-materiaali herättää?
- Mikä tuntuu selvältä, tärkeältä, hyödylliseltä, ...?
- Mikä on epäselvää, vaikeaa, epäilyttävää, ...?

Mitä uutta opit? Mitä otat mukaasi? Mitä haluaisit vielä kysyä?

Tekijät

Toimituskunta

Juli-Anna Aerila
Marjaana Gyekye
Katja Haapanen
Niina Kekki
Kimmo U. Peltola
Maija S. Peltola
Inkeri Ruokonen
Nina Thurin
Maria Tyrer

Tekijät

Hanna Aapro-seittonen
Johanna af Björkstén
Marja Ahonen
Irene Altundas
Velliika Belausova
Tiia Elomaa
Katariina Elomaa
Johanna Forss-Lähdesmäki
Mari Frilund
Marjaana Gyekye
Riitta Hakkarainen
Soili Hietaniemi
Terhi Hyvärinen
Virpi Hämäläinen
Merja Ijäs
Elina Järvelä
Irmeli Järvinen
Ranja Karakus
Jaana Kastikainen
Auli Kauhanen-Salomäki
Riikka Kauranen
Hannele Kontsas-Vähäsilta

Taija Korhonen
Maria Korhonen
Minna Lehtivuori-Ahonen
Kirsi-Marja Lehtovirta
Jessica Maaninka Ek
Laakso Meri
Heidi Naukkarinen
Niina Nevalainen-Pohjala
Veera Niskanen
Maiju Peri
Teija Pykkänen
Pia Riihimäki
Tuija Ruonala
Ulla-Mari Ruponen
Mia Satukangas
Anton Silvi
Veera Suikkari
Maria Sundgren
Jenni Suokas
Nina Thurin
Riikka Tidenberg
Pirjo-Riitta Varjo
Katri Varjonen

Linda Vähäkangas
Tuija Vähätiitto

Grafiikka

Aino Huhtaniemi

Kuvitus

Jane Peltoniemi

Taitto

Pia Sonck-Koota

Kieliasiantuntijat

Liban Ali Hersi (somal)
Maija Belliard (viro)
Le Thi My Dung (vietnam)
Bujar Berisha (albania)
Sixin Gao (mandariiniikiina)
Noor Hadi (arabia)
Hanna Holttinen (mandariiniikiina)
Samran Khezri (kurdi, sorani)
Hatice Kütük (turkki)
Larisa Leisiö (venäjä)
Bongkot Yimmongkhon (thai)
Päivi Saurio (ukraina)

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Kiitos!

Fonetiikan asiantuntija

Katja Haapanen

katja.haapanen@utu.fi

Koordinaattori

Maria Tyrer

maria.tyrer@utu.fi

